

*žene u crnom
beograd*

Izveštaj

**Izveštaj – maj, jun, jul,
avgust 2024.**

Kao i do sada, donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u navedenom periodu a ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnom.org ili nam se obratite putem mail: office@zeneucrnom.org

Unapred se solidarno zahvaljujemo na razumevanju..

**maj, jun, jul,
avgust 2024.**

Izveštaj

Kao i do sada, donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u navedenom periodu a ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnom.org ili nam se obratite putem mail: office@zeneucrnom.org

Unapred se solidarno zahvaljujemo na razumevanju.

Ulične akcije

Ulične akcije: U ovom izveštajnom periodu organizovale smo sedam (7) akcija,

a takođe smo aktivno učestvovali i u drugim uličnim akcijama:

- komemoracije/obeležavanje važnih datuma zločina počinjenih u naše ime
- feminističke, antifašističke, antiratne, antirasističke, antimilitarističke...

KOMEMORACIJE/OBELEŽAVANJE VAŽNIH DATUMA ZLOČINA POČINJENIH U NAŠE IME, KAO I DRUGIH ZLOČINA NAD CIVILNIM STANOVNIŠTVOM, TOKOM I NAKON RATOVA, NA PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE:

Kruševac, 24. maj „Pamtimo hrabri otpor žena 1999.“ – Udruženje žena 'Peščanik' iz Kruševca i Žene u crnom iz Beograda obeležile su 25. godišnjicu protesta građanki i građana Rasinskog okruga protiv prisilne mobilizacije 1999. Akcija je održana 24. maja – Međunarodni dan ženskih akcija za mir i razoružanje.

I ovom prilikom je upućen zahtev državi Srbiji i lokalnoj upravi u Rasinskom okrugu da 24. maj proglase Danom sećanja na majske proteste i hrabri otpor građana i građanki Kruševca i Rasinskog okruga.

Učesnice akcije su držale sledeće transparente:

- Žene zajedno grade mira
- Majske proteste u Kruševcu 1999. – protiv mobilizacije za rat na Kosovu - Pamtimo
- Pamćenje = odgovornost = aktivizam
- Rasinski okrug: 12.000 mobilisanih i 52 poginule osobe – Zašto?
- Sve za mir, zdravlje i znanje – ništa za naoružanje! ltd.

U akciji je učestvovalo tridesetak (30) aktivistkinja iz Kruševca, Kragujevca, Trstenika, Beograda.

Beograd, 19. jun

Beograd, 19. jun „Pamtimo žene silovane u ratu!“ – Povodom 19. juna – Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u sukobima, Žene u crnom su uz podršku Autonomnog ženskog centra, organizovale su protest.

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

- 19. jun – Međunarodni dan borbe protiv seksualnog nasilja u ratu
- Stop seksualnom nasilju u ratu
- Pamtimo žene silovane u ratu
- Silovanje je zločin
- Silovanje je izraz mržnje prema ženama
- Silovanje je polni zločin
- Silovanje je ratni zločin
- Silovanje je zločin protiv čovečnosti
- Silovanje je akt etničkog čišćenja
- Silovanje je akt genocida

U ovoj akciji je učestvovalo petnaestak (15) aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 10. jul

Beograd, 10. jul

„Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici!“

- Povodom 29. godišnjice genocida u Srebrenici, Žene u crnom su organizovale protest u crnini i ćutanju, na Trgu Republike u Beogradu.

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

- *Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici!*
- *Solidarnost*
- *Odgovornost*
- *Žene u crnom i Srebrenica*
- *Srebrenica 8372*
- *11. jul – Dan sećanja na genocid u Srebrenici – Proglasite!*

U protestu je učestvovalo preko pedeset (**50**) aktivistkinja i aktivista iz Beograda, tako i aktivistkinja Mreže Žena u crnom iz Leskovca, Vlasotinca, Kraljeva, Kruševca.

Tokom javne akcije u crnini i ćutanju izvedena je, uz podršku umetničkog kolektiva 'Škart' scenska akcija ' **Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici!**'. Ova akcija se sastojala iz sledećih segmenata:

- **Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici! Solidarnost i odgovornost** - instaliranje simboličkog/živog memorijala - nastavak izgradnje spomenika žrtvama genocida, budući da su odbijeni su naši višegodišnji zahtevi da se odobri izgradnja trajnog spomenika žrtvama genocida u Srebrenici u Beogradu.
- **8372** – iznošenje na javnu scenu (na stepenište spomenika) broja ubijenih u genocidu predstavlja uvažavanje sudski utvrđenih činjenica. Ovim činom simbolički smo upisale u kolektivnu memoriju ono što se poriče/falsifikuje/umanjuje u većinskoj javnosti Srbije – razmere genocida u Srebrenici. Četiri aktivistkinje su tokom cele akcije držale broj 8372 srebrne boje.
- **Srebrenica - srebrne folije** – lepljenje srebrnih folija sa natpisom Srebrenica po pločniku Trga Republike. U utiskivanju/

lepljenju srebrnih folija učestvovala su sve aktivistkinje i aktivisti, koje su to činile polako i pažljivo sve dok se Trg nije 'ispunio' srebrnim folijama. Ovim činom iskazano je da su srebreničke žrtve ostavile dubok trag u nama, a utiskivanjem u javni prostor učinile smo vidljivim tragediju Srebrenice, uz poziv celokupnoj javnosti Srbije da Srebrenica postane deo kolektivne memorije. To je takođe javni čin saosećanja i poštovanja prema žrtvama genocida.

- **11. jul – Dan sećanja na genocid u Srebrenici – Proglasite!**
– u skladu sa našim upornim zahtevima, kao i sa Rezolucijom Generalne skupštine UN (23. maj 2024.). To je čin poštovanja dostojanstva žrtava, ali i početka oslobađanja Srbije od tereta zločinačke prošlosti, kao što je navedeno u letku naše akcije.

Tokom protesta manja grupa je uzvikivala parole protiv priznavanja genocida u Srebrenici, kao i druge nacionalističke parole.

FEMINISTIČKE, ANTIFAŠISTIČKE, ANTIRATNE, ANTIRASISTIČKE, ANTIMILITARISTIČKE AKCIJE:

U ovom periodu organizovale smo sledeće ulične akcije:

Beograd, 15. maj

**Beograd, 15. maj "Sve za mir, zdravlje i znanje –
ništa za naoružanje"**

Povodom Međunarodnog dana prigovora savesti, Žene u crnom su organizovale protest u Knez Mihailovoj ulici.

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

Sve za mir, zdravlje i znanje, ništa za naoružanje

15. maj – Međunarodni dan prigovora savesti

Stop ratu u Ukrajini

Stop ratu na Bliskom istoku

Slomljene puške u duginim bojama

Stop kasetnoj municiji

Na protestu je učestvovalo deset **(10)** aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 18. maj

Beograd, 18. maj „Stop ubijanju žena!“ – povodom 18. maja – Dana sećanja na žene žrtve nasilja, Žene u crnom i Autonomni ženski centar su organizovale stajanje u crnini i ćutanju ispred Narodne Skupštine Republike Srbije.

Na protestu su bili istaknuti inicijali ubijenih žena, godine njihove starosti, kao i broj ubijenih žena po godinama od 2011. do 2023.

Na protestu je učestvovalo petnaest **(15)** aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 20. maj i 24. jun

Beograd, 20. maj i 24. jun „Verujem Mileni Radulović“

- protest ispred suda (10:00) u Beogradu (Palata pravde) u organizaciji Žene u crnom, a povodom suđenja Miroslavu Miki Aleksiću, optuženom za silovanje i seksualno zlostavljanje.

Držale smo transparente na kojima je pisalo:

- *Verujemo Mileni Radulović*
- *Silovali su u ratu, siluju i u miru...*
- *Pravda za žrtve, kazna za počinioce*

U ovim protestima je učestvovalo desetak **(10)** aktivistkinja i aktivista.

SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU/TRANZICIONA PRAVDA – FEMINISTIČKI PRISTUP

Ovo je jedna od najvažnijih aktivnosti Žena u crnom. Sastoji se od mnoštvo segmenata: uličnih akcija, radionica, predavanja, stvaranje različitih modela tranzicione pravde sa feminističkog stanovišta, saradnje sa srodnim organizacijama u vidu zajedničkih akcija, (kampanja, konsultativnih sastanka).

POSEĆIVANJE MESTA ZLOČINA POČINJENIH U NAŠE IME, KAO I DRUGIH ZLOČINA PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA POČINJENIH TOKOM RATA I NAKON RATA NA PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE:

12. maj, Bratunac

12. maj, Bratunac (Bosna i Hercegovina) – Povodom 32. godišnjice zločina nad osobama bošnjačke nacionalnosti, aktivistkinje ŽUC-a su prisustvovala komemoraciji zajedno sa porodicama žrtava.

31. maj i 1. jun

31. maj i 1. jun, Zvornik (Bosna i Hercegovina)

– tokom maja i juna 1992. srpske oružane formacije vršili su zločine etničkog čišćenja, pljačke, torture, ubijanja...31. maja 1992. godine prognano je više hiljada civila bošnjačke nacionalnosti iz 13 sela sa područja opštine Zvornik, a oko **700** muškaraca potom je ubijeno u mestu Gerina klanica. Od **1573** nestalih tokom 1992. godine na području opštine Zvornik, identifikovano je **1040** osoba, a još uvek se traga za **465** nestalih lica.

U okviru obeležavanja 32. godišnjice zločina 31. maja i 1. juna 2024. aktivistkinje ŽUC-a učestvovala su u sledećim komemorativnim skupovima zajedno sa Udruženjem žrtava opštine Zvornik:

31. maj

- **Poseta konc-logoru Pilica** (nekadašnji Dom kulture, sad ruševina) u kojem je ubijeno **595** muškaraca bošnjačkog imena; samo su dva preživela, jedan od njih je umro 2017 godine;
- **Karakaj - poseta bivšem konc-logoru u srednjoškolskom centru u Karakaju**, gde je deportovano više od **700** muškaraca, među kojima je bilo i maloletne dece i starijih od 80 godina, gde su ubijeni;
- **„Klišanska noć straha i neizvesnosti“** istorijski čas u selu Klisa o zločinu počinjenom **31. maja 1992.** kada su srpske oružane snage saterale više hiljada civila iz 13 sela sa područja opštine Zvornik.

1. jun

- **Mirovni marš 'Stazom smrti'** sa porodicama žrtava i preživelim;
- **Otvaranje spomen obilježja – Memorijalnog centra u Bijelom potoku - odavanje pošte žrtvama;**
- **Ukop/dženaza dve (2) osobe na groblju/mezarju u Memorijalnom centru Memići/Kalesija Gornja.**

Srebrenica 7.-10. jul "Marš mira – trasom smrti do slobode"

- *Nezuk - Potočari/Srebrenica, Bosna i Hercegovina.* Nakon okupacije Srebrenice, jula 1995 godine od strane srpskih oružanih formacija, pod vođstvom ratnog zločinca Ratka Mladića, bošnjački civili su, bežeći od zverstava, pokušavali da nađu spas putem od Potočara do Nezuka. Nažalost, većina ih je ubijena, a veoma mali broj se spasao. Marš, u trajanju od 3 dana, dužini preko 100 km predstavlja, pre svega, odavanje počasti žrtvama genocida, kao i podsećanje na masovne i stravične zločine. U ovim marševima učestvuje više hiljada ljudi, pre svega iz BiH, ali i celog sveta. Žene u crnom svake godine učestvuju u ovom maršu, a u ovogodišnjem su na Maršu mira učestvovali su: *Jelena Jaćimović, Mirko Medenica, Nađa Duhaček i Ramiz Berbić.*

Potočari/Srebrenica, 11. jul „Solidarnost i odgovornost“

- u skladu sa politikom solidarnosti i odgovornosti, Žene u crnom su učestvovala u komemoraciji/dženazi u Potočarima/Srebrenica, gde smo, zajedno sa porodicama žrtava srebreničkog genocida, prisustvovala ukopu **14** posmrtnih ostataka žrtava. U Memorijalnom centru u Potočarima dženazi je prisustvovalo **19** aktivistkinja i aktivista iz Mreže Žena u crnom iz Srbije (Beograd, Leskovac, Vlasotince, Kraljevo, Kruševac...). U Memorijalnom centru takođe smo održale komemorativni skup sa porukama/transparentima (Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici, Solidarnost, Odgovornost, Žene u crnom – Srebrenica itd.

SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU/TRANZICIONA PRAVDA – FEMINISTIČKI PRISTUP

Ovo je jedna od najvažnijih aktivnosti Žena u crnom. Sastoji se od mnoštvo segmenata: uličnih akcija, radionica, predavanja, stvaranje različitih modela tranzicione pravde sa feminističkog stanovišta, saradnje sa srodnim organizacijama u vidu zajedničkih akcija, (kampanja, konsultativnih sastanka).

Ženski sud – feministički pristup pravdi

Donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u vezi sa organizovanjem Ženskog suda-feministički pristup pravdi u ovom periodu. Ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnom.org i www.zenskisud.org ili nam se obratite putem mail: zeneucrnombeograd@gmail.com

Prvi Ženski sud na teritoriji Evrope, održan je u Sarajevu, od 07. do 10. maja 2015. godine, u organizaciji 10 ženskih grupa sa prostora bivše Jugoslavije (Pokret Majke enklava Srebrenica i Žepa, Fondacija Cure, Sarajevo, Bosna i Hercegovina, Centar za žene žrtve rata, Centar za ženske studije, Zagreb, Hrvatska, Centar za žensko i mirovno obrazovanje Anima, Kotor, Crna Gora, Savet za rodnu ravnopravnost, Skopje, Makedonija, Ženski lobi, Ljubljana, Slovenija, Centar za ženske studije i Žene u crnom, Beograd, Srbija). Ženskom sudu je prisustvovalo više od **500** osoba iz svih zemalja bivše Jugoslavije, ali i iz: Argentine, Alžira, Palestine, Izraela, SAD, Španije, Italije, Švedske, Austrije, Belgije, Velike Britanije, itd.

U nastavku procesa Ženskog suda, Žene u crnom, Beograd koordiniraju programske i druge aktivnosti, uz podršku organizacija: Anima, Kotor (Crna Gora), Centar za žene žrtve rata, Zagreb (Hrvatska), Fondacija 'CURE', Sarajevo).

U ovom izveštajnom periodu organizovane su sledeće aktivnosti:

Feministička etika brige i odgovorosti – posete aktivistkinja ŽUC-a svedokinjama (ŽS Sarajevo), mirovni susreti razmene i saradnje u regiji - podrška žrtvama:

Beograd, 13. i 14. maj

- **Beograd, 13. i 14. maj** – susreti sa ženama iz udruženja žrtava genocida u Srebrenici iz Tuzle, Doboja i Srebrenice, koje zajedno sa aktivistkinjama ŽUC-a pratile suđenje za zločin u Kravici.

Beograd, 6. i 7. maj

- **Beograd, 6. i 7. maj** – susret sa Majkom Mejrom Dautović iz Bihaća (BiH), koja prati suđenje za zločine u konc-logoru Omarska ('Slučaj Milorad Kotur') u kojem njena deca (ćerka Edne i sin Edvin) bili zatočeni u konc-logoru Omarska/BiH, a potom ubijeni; Majka Mejra prati suđenje zajedno sa aktivistkinjama ŽUC-a.

- **Retreat/druženje** – Osam (**8**) svedokinja, organizatorke Ženskog suda iz BiH, Crne Gore i Srbije bile su 25. i 26. jula na zajedničkom odmoru u selu Akmačići/Nova Varoš/Srbija.
- **Aktivni ženski odmor u ženskoj kući 'Seka' Brač/Hrvatska** od 27. jula do 11. avgusta. Jedanaest (**11**) žena - svedokinje, aktivistkinje ŽS iz BiH, Hrvatske i Srbije: *Bosna i Hercegovina: Suvada Selimović i Ramiza Đulići/Zvornik; Hrvatska: Marica Šeatović, Novska; Jovanka Carević i Milica Miladinović, Zagreb; Srbija: Nadežda Kostić, Kruševac, Milka Rosić i Mirjana Mijailović, Leskovac, Beograd i Snežana Obrenović, Kraljevo i Svetlana Šarić, Vlasotince.*

Ženski sud – slučaj Foča - 26. juna 2023. godine organizovale su u Beogradu Žene u crnom i Autonomni ženski centar iz Beograda, uz podršku feminističkih grupa iz BiH, Crne Gore, Hrvatske u Beogradu Ženski sud-slučaj Foča.

Ženski sud – slučaj Foča bio je posvećen seksualnim zločinima jer je tokom rata u Bosni i Hercegovini (1992.-1995.), Foča je bila mesto sistematskog seksualnog nasilja i silovanja u ratu u BiH. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju je prvi put na slučaju Foča utvrdio da se seksualno ropstvo smatra zločinom protiv čovečnosti. Ipak, i pored ove istorijski značajne presude, neki od seksualnih zločina nad ženama i muškarcima Foče, nažalost, nisu obelodanjeni niti priznati, već su prećutani i zaboravljeni...Ženski sud – slučaj Foča je nastavak borbe, zajedno sa ženama i muškarcima Foče za pravdu za žrtve seksualnih zločina u Foči i šire. Na *Ženskom sudu – slučaj Foča* svedočile su: *Ilvana Konjo, Zenija Hajdarević, Halida Konjo Uzunović i Kemalemir Frašto*, dok su saradnice ŽS tumačile politički kontekst na osnovu svedočenja.

Javne prezentacije Ženski sud – slučaj Foča: u ovom periodu održane su dve (2) javne prezentacije:

Prezentacija ŽS – slučaj Foča sastoji se od više segmenata:

- Šta je Ženski sud/ŽS? Šta je feministički pristup pravdi? Istorijat, proces organizovanja Ženskih sudova (Sarajevo, 2015.); aktivnosti u nastavku procesa, učinci ŽS; Ženski sud - slučaj Foča, 2023.
- Ženski sud – slučaj Foča - projekcija dokumentarnog filma (42 min.) u režiji *Marije Aranđelović*, produkciji Žena u crnom. Film govori o Ženskom sudu-slučaj Foča, održanom u Beogradu (26. jun 2023.)
- **Svjedokinje govore o svom iskustvu svedočenja na Ženskom sudu u Beogradu** (Šta je za mene značilo svedočenje na Ženskom sudu?)

Navodimo hronološki datum i mesto održavanja JP:

24. maj, Kruševac

24. maj, Kruševac – Prezentacija u organizaciji udruženja 'Peščanik' Kruševac, Žena u crnom i Autonomnog ženskog centra Beograd je održana u Alternativnom kultunom centru 'Gnezdo' u prisustvu 22 osobe iz: Kruševca, Trstenika, Kragujevca i Beograda.

Nakon projekcije filma obratio se svedok, putem zoom-a *Kemalemir Frašto*, koji je između ostalog kazao: „Ne želim živjeti u prošlosti, ne želim sebe samosažaljevati 'jadan ja'. Sam početak ovog filma i svaka nova prezentacija davali su mi novi podstrek i snagu. Samo zajedno možemo promijeniti zlo i zle ljude. Nema veze što je manjina nas koji ovako razmišljamo. Znam da moramo učiti buduće generacije da se ovo ne ponovi. To mi daje vjetar u leđa. Meni je pomoglo, nisam znao da imam toliko istomišljenika i ljudi koji se ograđuju od onog što se desilo. Drago mi je što imam toliko istomišljenika“ itd.

Iskaz Kemalemira ostavio je najdublji utisak kod prisutnih – divljenje zbog ljudskosti, hrabrosti, dostojanstva...

20. jun, Podgorica

20. jun, Podgorica/Crna Gora - Javna prezentacija u organizaciji Kulturnog centra 021, Podgorica, Anima, Kotor i ŽUC, Beograd. Organizatorica *Slađana Kavarić Mandić*, filozofkinja, feministička aktivistkinja, *Ljupka Kovačević* i *Staša Zajović* su govorile o istorijatu, značaju ŽS itd.

O značaju svedočenja na Ženskom sudu govorile su:

Halida Konjo Uzunović: „Ja sam skoro tri decenije šutjela i potiskivala počinjene zločine. To mi se desilo iz razloga zato što su moje nana i majka šutjele o tome. One nisu bile privilegovane da govore javno kao ja. nisu imale nikakve sesije, nisu imale podršku, nisu smjele da govore o ratnim zločinima, o svemu onome što se dešavalo, o stravičnim pokoljima u Drugom svjetskom ratu. Moja je sreća da sam

na tom putu istine upoznala ŽUC koje su mi pomogle i ohrabrile da to javno iznensem, da ne osjećam ni stid, ni sram...”

Zenija Hajdarević: „Mi smo svjedočile učinile da bi drugim ženama dale podstrek da i one pričaju, mnoge od njih nisu preživjele, mnoga su djeca ostala siročad i bez oca i bez matere...”

Kemalemir Frašto: „Moj prvenstveni cilj je pričati i naići na razumjevanje. Hvala vam što ste došli da vi prenesete znanje, ono što ste čuli večeras jednoj osobi pa onda ona drugoj. Jedino je taj način sa kojim ćemo se svi izboriti da se historija ne ponovi i da se ovaj jad i ovo neshvatljivo što se desilo nama, da se nikome nikada nigdje ne ponovi”.

Ilvana Konjo: „Prošlo je godinu dana od svjedočenja i još uvijek se osjećam loše. Nije jednostavno. Vidite, mislim, rat, mi nismo znali šta je rat. Mi nismo znali da neko spema oružje da nas ubija, siluje, kolje. Ja nisam znala šta je to. Prošlo je godinu dana i ta trauma se kod mene samo produbila...”

Ovom prilikom kako svedokinje i svedok, tako i organizatorke su govorili o zločinima koje su počinile u Foči oružane formacije iz Crne Gore:

„Crnogorski režim je bio u sadejstvu s srpskim, ratnici iz Crne Gore su pljačkali, ubijali, silovali u Foči“ (*Stiša*); „Crnogorska vlast ni jedan zločin ne želi da prizna. Patnja žrtava traži odgovor države. Civilno društvo daje podršku žrtvama“ (*Ljupka*).

Ovom događaju je prisustvovalo preko pedeset (**50**) osoba – aktivista/kinja za ljudska prava, za LGBT prava, novinari, građani/nke...

KAŽNJIVOST ZLOČINA – PUT DO PRAVEDNOG MIRA: PRAĆENJE SUĐENJA U SPECIJALNOM SUDU

U ovom izveštajnom periodu održana su sledeća suđenja:

Suđenje za ratni zločin u Kravici – Pred Većem za ratne zločine/ Specijalni sud u Beogradu osam pripadnika Specijalne brigade Vojske Republike Srpske optuženi su za ratni zločin (ubistvo **1.313** Bošnjaka, u okviru srebreničkog genocida, 13. jula 1995. godine).

Da podsetimo: Optužnica za zločin u Kravici podignuta je početkom 2016. godine. To je bio početak najznačajnijeg suđenja pred Višim sudom u Beogradu/Specijalni sud, jer se radi o srebreničkom genocidu. Međutim, 14. jula 2017. godine, Apelacioni sud je doneo odluku da se poništi optužnica za ovaj zločin, koji inače nije kvalifikovan kao genocid, jer je podignuta u trenutku kad Tužilaštvo za ratne zločine/TRZ nije imalo glavnog tužioca. Suđenje je nastavljeno novembra 2017. godine, a ročišta se stalno odlažu zbog nepojavljivanja svedoka, neaktivnosti tužilaštva itd.

U ovom izveštajnom periodu održana su dva **(2)** ročišta:

4. jun – Ročište nije održano jer se nije pojavio optuženi Aleksa Golijanin, o čemu sud nije čak ni obavešten. Zamenik tužioca za ratne zločine, Bruno Vekarić je rekao da nijedno ročište nije održano od novembra 2023. i da je neophodno da optuženi prilože adekvatnu medicinsku dokumentaciju jer je priložena dokumentacija 'kontradiktorna' itd. Zato je tužilac od sudskog veća zatražio da donese rešenje o medicinskom veštačenju optuženog od strane sudsko-medicinskog odbora Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu.

17. jul – Na ovom ročištu sudskom veću je predstavljen nalaz komisije lekara specijalista Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, kojima je sud bio naložio da obave medicinsko veštačenje optuženog Alekse Golijanina, zbog njegovog čestog odsustva sa glavnih pretresa. Lekarska komisija je zaključila da je optuženi Aleksa Golijanin sposoban da prati suđenje, te da mu njegovo zdravstveno stanje to ne onemogućava.

Na ovo je optuženi rekao da je medicinski tim pogrešio i da on nije sposoban da prati glavni pretres.

Suđenje Milenko Živanović

Tužilaštvo za ratne zločine Srbije podiglo je optužnicu protiv bivšeg generala i komandanta Drinskog korpusa Vojske Republike Srpske (VRS) Milenka Živanovića za ratni zločin protiv civilnog stanovništva u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1995. godine.

Živanović se tereti da je naredio i učestvovao u prisilnom preseljavanju bošnjačkih civila iz Srebrenice i Žepe na istoku BiH.

U martu 1995. godine izdao je zapovest da se «svakodnevnim planskim i osmišljenim borbenim aktivnostima stvore uslovi totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života meštana u Srebrenici i Žepi».

12. jula 1995. naredio je da se obezbedi 50 autobusa za "evakuaciju civilnog stanovništva iz enklave Srebrenica". 13. jula 1995. postavio je ultimatum Bošnjacima da moraju da se isele itd. Glavni pretres je počeo 30. maja, ali je odložen dok Tužilaštvo BiH ne dostavi svoje spise, budući da je protiv optuženog optužnica podignuta i u BiH.

U ovom izveštajnom periodu održano je jedno (1) ročište:

5. jul – Saslušana je svedokinja Samile Bajraktarević putem videokonferencijske veze koja je uspostavljena sa Kantonalnim sudom u Tuzli. Svedokinja je govorila o tome kako je napustila Srebrenicu 1995. godine.

Suđenje pred Sudom Bosne i Hercegovine za zločin u Klisi i Đulićima, 2. jul

- Počelo je suđenje *Vinku Radoviću, Dragomiru Vasiću i Petku Paniću* za prisilno preseljenje, nečovečno postupanje i zatvaranje civila na području Zvornika (Klisa i Đulići) u maju i junu 1992. godine. Tužilac Mersudin Pružan je pročitao optužnicu, navodeći da su optuženi organizovali proterivanje ljudi iz sela Klisa i Đulići, sa namerom da u ta sela nasele osobe srpske nacionalnosti sa područja sela Brnice kod Živinica, kojom prilikom su počinili zločine protiv čovečnosti. Tužilac je pročitao imena odvojenih i ubijenih muškaraca i predložio saslušanje **204** svedoka. Od žitelja sela Klisa i Đulići koji su prisustvovali suđenju, saznali smo da će ta lista biti značajno manja, jer je deo svedoka u međuvremenu preminuo. Jedna od predloženih svedokinja je i Suvada Selimović, inače svedokinja na Ženskom sudu (Sarajevo, maj 2015.). Trojica optuženih se izjasnilo da nisu krivi. Budući da imaju dvojno državljanstvo BiH i Srbije, sud im je, zbog opasnosti od bekstva izrekao meru oduzimanja putnih isprava, kao i obavezno javljanje na svakih sedam dana u policijsku stanicu u mestu prebivališta. Suđenju je prisustvovalo oko **180** osoba iz Klise i Đulića, u velikom broju žena (oko 95%), koji su došli sa 4 autobusa. Najveći broj njih je uspeo da uđe u sudnicu, koja je mogla da primi oko 150 osoba. U ime ŽUC-a suđenju su prisustvovali *Mirko Medenica i Violeta Đikanović*.

I Suđenje Miroslav Mika Aleksić za silovanje i seksualno zlostavljanje

Januara 2021. – nekoliko bivših polaznica škole glume „Stvar srca“ iznelo je optužbe za silovanje i seksualno zlostavljanje protiv svog bivšeg učitelja glume Miroslava Aleksića.

21. aprila 2021. – podignuta je optužnica protiv Miroslava Mike Aleksića. On je uhapšen i u pritvoru je proveo osam meseci, kada je pušten da se brani sa slobode.

Februara 2022. – počeo sudski postupak protiv Aleksića je posle više odlaganja i završnih pripremnih ročišta.

U ovom izveštajnom periodu održana su dva (2) ročišta:

20. maj – Na ovom saslušana je svedokinja oštećena *Jefimija Vujović*, koja je u vreme izvršenja krivičnog dela bila maloletna i koja ima status posebno oštećenog svedoka.

Svedokinju oštećenu je ispitivao branilac optuženog, advokat Zoran Jakovljević, koji je, kao u toku celog sudskog postupka vređao i ponižavao svedokinje: „„Ja njoj ništa ne verujem.“

Svedokinja je ispričala sudu da je dala intervju dnevnim novinama Blic, da je kontaktirala druge žrtve i stupila u kontakt sa glumicom Milenom Radulović koja je prva prijavila seksualno zlostavljanje (januar 2021.).

24. jun – Saslušana je svedokinja oštećena Iva Ilnčić. O surovom tretmanu u školi glume rekla je, između ostalog: „„Tu sam bila od svoje 9. godine. Dolazila sam deset godina. Bilo mi je teško da prestanem. Ni svojim roditeljima nisam ispričala šta mi se dešava. Nisam razumela da se radi o seksualnom nasilju. On (M. Aleksić) je bio jako strog, a mi smo bili mali. Meni je stalno govorio da sam glupača. Bio je autoritet za nas, i ja sam mislila da mi želi dobro. Mislila sam da je to kroz šta prolazim čeličenje za upis na fakultet.“

Suđenje u Ivanjici

- Solidarnost sa porodicom Milivojević iz Lučana

- krivični postupak protiv generalnog direktora fabrike naoružanja "Milan Blagojević – Namenska" iz Lučana – Radoša Milovanovića i dvojice rukovodilaca iz iste fabrike (Vladimira Lončarevića i Tome Stojića). Oni su optuženi da su 'izvršili teško krivično delo protiv opšte sigurnosti' jer su 14. jula 2017. godine, nakon eksplozije baruta poginuli radnici Milomir Milojević i Milojko Ignjatović.

11. april 2023. – Osnovni sud u Ivanjici osudio je na kaznu zatvora od po 3 godine Vladimiru Lončareviću i Romi Stojiću, rukovodiocima fabrike 'MB Namenska' u Lučanima kao odgovorne za smrt radnika Milomira Milivojevića i Milojka Ignjatovića. I porodica Milivojević i njihovi advokati su bili ogorčeni zbog presude i nakon uložene žalbe, na osnovu odluke Apelacionog suda u Kragujevcu, postupak je ponovljen pred sudom u Ivanjici:

6. jun 2024. – Na ovom sudskom ročište bilo je ispitana grupe veštaka sa Mašinskog *fakulteta u Beogradu* koji su činili ranije formiranu **Komisiju veštaka** koja je trebalo da odgovori na osnovne primedbe *Apelacionog suda u Kragujevcu*, iznete u odluci tog suda kojom je ovaj postupak vraćen na ponovno suđenje. Na osnovu iskaza veštaka dokazano je da optuženi nisu poštovali propise o bezbednosti radnika, niti su kontrolisali njihovo sprovođenje. Pre izricaja presude **Milovan Milivojević**, otac Milomira Milivojevića izjavio je: „Ovo je

moja borba – borba između Davida i Golijata. Okrivljeni su lično krivi za smrt mog sina. Oni su sve znali, oni su bili rukovodioci. Da li se sećaju hiljadu radnika ispred suda? (Na početku suđenja, 3. oktobra 2019. kada su vređali porodicu Milivojević). Ko je doveo te ljude nego Lončarević i Stojić? Moja žena je tada doživela infarkt. Tražim od vas da izreknete kaznu ne samo zbog pogibije mog sina nego i zato da kazna bude primer drugima da se to nikad više ne ponovi. Da nikad više rukovodioci ne smatraju radnike potrošnom robom. Da moj sin bude poslednja žrtva...“ Sud je izrekao presudu - istu kao i posle prethodnog postupka: 3 godine zatvorske kazne za oba okrivljena.

Žene u crnom prate ovo od novembra 2019.
i prisustvovala su na 29 ročišta.

*(Integralne izveštaje sa navedenih suđenja
možete naći na sajtu ŽUC-a)*

MIROVNI SUSRETI, UZAJAMNA PODRŠKA I SOLIDARNOST, OBRAZOVNI PROGRAMI,

- pored već navedenih, u ovom izveštajnom periodu realizovani su, u okviru Mreže, i sledeći programi (ženski mirovni aktivizam, mirovni susreti, feministički diskusioni kružoci itd.). Navodimo ih hronološki:

Ženski mirovni aktivizam–obrazovni program koji udruženje građanki „Anima“ iz Đulića

i Žene u crnom, Beograd organizuju od početka 2016. godine. Ovaj obrazovni programa posvećenog zajedničkom promišljanju učešća žena u izgradnji mira, ulozi ženskog mirovnog aktivizma u postizanju pravednog mira. Susreti u okviru Ženskog mirovnog aktivizma jačaju poverenje, uzajamnu podršku i solidarnost, šire prostore ženske autonomije i samopouzdanja.

Đulići, 6. maj

Đulići, 6. maj – Na tridesetprvom (31) ciklusu radionica učestvovala su 24 žene iz desetak sela sa područja Zvornika. Od radionica izdvajamo sledeće:

Ženskom poslu nikad kraja – nevidljivi, neplaćeni, nepriznati rad žena u kući...

Kućni posao (čišćenje) žene doživljavaju kao sastavni deo rodne uloge:

‘Čista kuća je posebno važna za žene; prvo očistim kuću a tek onda negde idem’; od djetinjstva čistim kuću, a od kada sam se udala, radim sve po kući’;

Čišćenje kuće je čin odgovornosti pa i ugleda žene u zajednici: ‘Odgovorna sam ako očistim kuću, može mi neko doći; čista kuća je

ogledalo žene; čistim kuću zbog sebe, ali najviše zbog djece – da im kuća bude čista'; najviše me nervira nered u kući';

Žene se i u ruralnoj zajednici oslobađaju pritisku da čiste kuću zbog drugih: 'Čistim zbog sebe, inače me kuća zamara; vremenom sam naučila da se manje brinem o čišćenju kuće';

Budući da se uglavnom radi o samohranim majkama/ratnim udovicama, jedan deo žena smatra da je to 'čin brige o djeci, osjećala bih se krivom da to ne činim'.

Što se tiče podele posla u kući, većina žena to ostavlja za sebe i smatraju da u tom pogledu nisu 'napredovale'.

Zbog briga o drugima (posebno deci, unucima) i brige o sebi (posvećivanja ili pak, zanemarivanja prijateljica, poštovanje unapred dogovorenih druženja, žene su izričito rekle da ne prihvataju tu vrstu 'ucena': 'Ne bih prihvatila da remete moje dogovore sa prijateljicama; moraju da poštuju moje vrijeme; naučila sam da kažem NE; podstičem i druge žene da to isto učine.

Žene smatraju da su tu vrstu 'neposlušnosti' naučile tokom aktivizma: 'Sad kad sam u aktivizmu, više me ukućani poštuju – poštuju moje vrijeme i moje aktivističke obaveze i dogovore'.

Idealan dan – u ovoj radionici žene su osmišljavale svoj idealan dan:

Idealan dan žene vezuju za druženje sa prijateljicama: odvajanje od kuće, zajedničke izlaske, putovanja, druženja ('mi smo jedna drugoj velika podrška u svakom pogledu'). Za dobar deo žena 'radionice i zajedničko učenje' su sinonim za 'idealan dan'.

Turistička razglednica: ženama su podeljene razglednice raznih turističkih destinacija u celom svetu, zamišljenim mjestima za odmor, opuštanje... Najviše bi volele da posete daleke zemlje...

Dogovori zajedničkih aktivnosti u narednom periodu – bila je završna sesija.

Radionice su koordinirale: Staša Zajović i Violeta Đikanović.

17, 18. i 19. Maj, Novi Pazar

– Šesti regionalni susret – Šta da se radi?

Organizovana je diskusija u četiri tematske celine koje su se odnosile na analizu aktuelne političke i društvene situacije u Srbiji, Crnoj Gori, ali i regionu, sa temama koje se odnose na:

- Kritičke refleksije na političku, društvenu, ekonomsku, aktivističku i medijsku situaciju u Crnoj Gori, Srbiji i Kosovu; Uticaj stranog faktora (Rusija i Turska) na političke i društvene procese u Srbiji (Sandžak) i Crnoj Gori;
- Toksičnu politiku Srpske pravoslavne crkve - rastuća klerikalizacija javnog života, direktno mešanje SPC u obrazovni sistem; kako i zašto je SPC i dalje glavna poluga velikosrpskog nacionalizma; Zašto Srbija nije sekularna država? Analiza konteksta i mehanizama suprotstavljanja klerikalizaciji društva u Sandžaku, uticaj Islamske zajednice, verskih humanitarnih i drugih organizacija, okupacija prostora civilnog društva;
- Ujedinjenu desničarsku antirodnu ofanzivu protiv demokratije, ženskih, lgbt prava – otpor žena repatrijarhalizaciji i klerikalizaciji u Srbiji i Crnoj Gori - Bauk antirodne ideologije kruži svetom, ofanziva SPC, države i dela akademske zajednice protiv udžbenika biologije, rodno senzitivnog jezika

Šesti regionalni susret – Šta da se radi? – nastavak je zajedničkog delovanja organizacija Žene u crnom (Beograd) i Centra za žensko i mirovno obrazovanje 'Anima' (Kotor) i Akademske inicijativom „Forum 10“ iz Novog Pazara. Odnosi između organizacija civilnog društva iz Crne Gore i Srbije datiraju još iz devedesetih, prvenstveno kroz zajedničke antiratne inicijative, kao i kontinuirane feminističko/antimilitarističke aktivnosti.

Na događaju je učestvovalo **26** učesnika/ca iz Novog Pazara, Prijepolja, Priboja, Nove Varoši, Bajine Bašte, Beograda, Novog Sada, Leskovca, Podgorice, Kotora, Herceg Novog, Pljevalja, Zagreba, Ljubljane. Organizatori događaja u Novom Pazaru su Fahrudin Kladničanin i

Sajma Redžepfendić, ispred Akademске inicijative „Forum 10“, uz podršku ŽUC, Beograd, Anima, Kotor.

10.– do 13. jun, Vrnjačka banja

10.– do 13. jun, Vrnjačka banja - Sastanak ženskih grupa iz Srbije koje finansijski podržava **Kvinna till Kvinna/KTK** (švedska fondacija). Na ovom radnom sastanku razgovaralo se o aktivnostima, političkom i društvenom kontekstu, saradnji, izazovima. U ime ŽUC-a učestvovala *Ljiljana Radovanović*.

Subotica, 15. jun

Subotica, 15. jun “Ujedinjena desničarska antirodna ofanziva protiv demokratije, žena, LGBT” - predavanje Staša Zajović u okviru aktivnosti Centra za ženske studije ‘Mileva Marić Ajnštajn’ – ogranak u Subotici. Događaj je održan u Savremenoj galeriji u prisustvo **14** osoba iz Subotice, Zrenjanina, Beograda.

17. – 19. jun, Novi Sad

17.–19. jun, Novi Sad „Nedelja medija” - U organizaciji Nezavisnog društva novinara Vojvodine/NDNV. U fokusu konferencija je bila bezbednost novinama i medijskih radnika, a posebno onih koji rade u lokalnim medijima i u multietničkim sredinama. Upozoreno je na permanentne pritiske, represiju nad nezavisnim medijima, pretnje novinarima/kama od strane državnih i nedržavnih aktera: „Od 30 prijavljenih slučajeva u 2024. rešena su samo dva. Broj rešenih na godišnjem nivou iznosi oko 10%“.

U ime ŽUC-a prisustvovali su: *Ljiljana Spasić, Mirko Medenica, Nastasja Radović i Tamara Spaić*.

27. jun, Novi Sad

27. jun, Novi Sad “Srebrenica: sećanje koje nedostaje” – Tribina u organizaciji Omladinskog centra CK13. Neposredni povod za razgovor o Srebrenici je usvajanje Rezolucije o Srebrenici 23. maja ove godine u Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija kojom se 11. jul proglašava Međunarodnim danom sećanja na žrtve genocida u Srebrenici. Bilo je reči o negiranju genocida na nivou države i društva u Srbiji, o ignorisanju sudski utvrđenih činjenica, glorifikacije i političke promocije ratnih zločinaca itd.

Na tribini su govorili: *Janja Beč Neumann*, sociološkinja i istraživačica genocida, *Miloš Urošević*, aktivista Žena u crnom i *Željko Stanetić*, Vojvođanski građanski centar uz moderaciju Ozrena Lazića, CK13.

15. – 17. jul, Bihać

15.–17. jul, Bihać, Bosna i Hercegovina

“Karavan Balkanska ruta 2024.” (Carovana rotta Balcanica)

Ovaj međunarodni Karavan solidarnosti od 13. do 20. jula u organizaciji kolektiva, grupa, pojedinki koje pružaju solidarnu podršku migrantima/izbeglicama/ljudima u pokretu. Karavan je počeo je u Italiji: 13. jula u Padovi organizovanjem brojnih aktivnosti u Padovi (susretima aktivista/kinja, izbeglica, migranata, 14. jula u Avianu – gde je održan susret pacifista/antimilitarista/kinja.

Bihać se nalazi na granici između BiH i Hrvatske i kroz Bihać od početka Balkanske rute (2015) a posebno od 2018. prolazi ogroman broj izbeglica koji bežeći od rata, siromaštva traže utočište u zemljama EU. U Bihaću su održane su brojne aktivnosti od kojih navodimo:

15. jul – dolazak i neformalni susreti.

16. jul – u Kulturnom centru Bihać održani su sledeći susreti/okrugli stolovi/izložbe:

Pogledi žena 30 godina nakon rata – otpor nacionalizmu, borba za pamćenje, istinu i pravdu na kojoj su učestvovala:

Jadranka Milićević, Fondacija CURE, Sarajevo; *Enisa Raković*, Ženski glas Bihać, *Staća Zajović*, Žene u crnom, Beograd; *Majka Mejra Dautović*, mirovna aktivistkinja, Bihać, *Nihad Suljić*, aktivista Tuzla, *Socorro Gil Guzman*, aktivistkinja kolektiva Pamćenje, Istina i Pravda (Memoria Verdad y Justicia), Akapulco Guerrer, Meksiko. Sesiju je moderirala *Vesna Šćepanović*, novinarka, Torino.

U popodnevnom delu su održane sesije:

Zaboravljena djeca rata u BiH na kojoj je govorila Ajna Jusić, Sarajevo;

Prakse solidarnosti sa migrantima/izbeglicama/ljudima u pokretu na Balkanskoj ruti - na kojoj su govorili/e: *Sabina Talović*, Bonafide, Crna Gora, aktivistkinja Mreže Žena u crnom, *Ramiz Berbić*, Tuzla, aktivista Mreže ŽUC-a. Na susretima u Bihaću su učestvovala, pored Staše Zajović i *Svetlana Šarić*, Vlasotince, *Ljiljana Spasić*, Pančevo i *Violeta Đikanović*, aktivistkinje Mreže ŽUC-a. Na pomenutim susretima u Bihaću učestvovalo je preko **250** aktivista/kinja najviše iz Španije, Italije, kao i Avganistana, Meksika.

SOLIDARNOST JE NAŠA SNAGA

Akcije solidarnosti – sa pripadnicama/ima ugroženih i obespravljenih manjinskih zajednica (socijalno-klasnih, etničko-rasnih, seksualnih), građanima/nkama čija su ljudska prava (radna, obrazovna, kulturna), ugrožena.

Solidarnost sa ratnim izbeglicama: Žene u crnom su započele 2013. kada su organizovane solidarne akcije protiv rasističkih napada koji su kulminirali krajem 2013 godine i od tada pa do sada Žene u crnom organizuju mnoštvo aktivnosti, o čemu možete naći informacije na sajtu Žena u crnom. Aktivnosti solidarnosti su međusobno isprepletene, istovremeno uključuju više dimenzija – mirovnu, humanitarnu, umetničko-aktivističku, informativnu...

Direktna pomoć i podrška na terenu:

Solidarna podrška i pomoć palestinskim izbeglicama iz GAZE:

ŽUC je uspostavio kontakte od marta 2024. sa izbeglicama koje su stigle iz ovog ratnog područja:

13. maj

13. maj, Zemun Polje kod Beograda

!– Posetili smo (Violeta i Staša) deo porodice Al Najjar Ovom prilikom smo odneli uglavnom pelene, mleko za bebu. Takođe smo predale obilnu humanitaru pomoć (pelene i odeću za bebu) koju su prikupile žene sa područja Zvornika I Srebrenice kod kojih smo bile početkom maja.

18. maj

18. maj, Novi Pazar

– Tokom mirovnog skupa koji se održavao u ovom gradu, aktivista/kinja ŽUC-a posetilo je porodicu Al Najjar koja se iz Beograda premestila u Novi Pazar, zahvaljujući gostoprimstvu jednog Novopazarca koji im je ustupio stan na korišćenje. Da podsetimo: Palestinac koji je pre 13 godina došao u Beograd, završio studije medicine i uspeo da izdejstvuje (u vidu spajanja porodica) dolazak njegove roditelja, dve sestre i brata sa decom – ukupno petoro dece. Došli su iz Gaze, preko Egipta, u januaru, a brat sa porodicom u februaru. Najveći deo porodice je ostao u Gazi, a mnogi su ubijeni, o čemu su nam svedočili. Posebno su istakli toplinu I brigu ljudi iz Novog Pazara, uspešnu integraciji dečaka u ovu sredinu kroz sportske aktivnosti.

**22. juna, 12, 22. i 30. jula,
16. i 30. avgusta**

22. juna, 12, 22. i 30. jula, 16. i 30. avgusta

– Aktivistkinje i aktivista ŽUC-a posetili su palestinske izbeglice iz Gaze (porodicu Al Najjar) u Jakovu kod Beograda.

DISKUSIONI KRUŽOCI, PREDAVANJA, DEBATE U PROSTORIJAMA ŽENA U CRNOM – “SREDE U ŽUC-U”

Praksa redovnih diskusionih kružoka, predavanja i zajedničke refleksije o važnim društvenim i političkim pitanjima u zemlji i svetu, nastavljena je i u ovom izveštajnom periodu, u kojem je organizovano dvanaest trinaest (**13**) predavanja, debata, predstavljanja knjiga, projekcija filmova u kojima su učestvovalo preko **190 (192)** osoba.

8. maj

8. maj – „Nato – pro et contra” – uvodničar **Aleksandar Radić**, vojni analitičar. Neke tačke iz njegovog izlaganja: *Vojska Srbije usvojila razne NATO standarde; generalni politički stav u Srbiji posle Petog oktobra (pada Miloševića) bilo je „približavanje NATO”, dolaskom A. Vučića situacija menja, ali da Vojska Srbije održava vojne vežbe sa Nato zemljama.* Nakon invazije Rusije na Ukrajinu uveden je moratorijum na vežbe sa stranim vojnim partnerima. 2023 (16-30.jun) održana je na jugu Srbije multinacionalna vežba u kojoj su pored srpskih oružanih snaga učestvovala i partnerske zemlje, uključujući i SAD i više zemalja članica Nato-a; *nezavisnost Kosova nije uticala na stav prema NATO; pristalica sam članstva u NATO; NATO je jači nego ikad. Sa invazijom Rusije na Ukrajinu dobio je smisao postojanja, ali me zabrinjava militarizacije Evrope’ naveo je Radić.* Bilo je reči i o namenskoj/vojnoj industriji, trgovini oružjem, antimilitarističkim stavom protiv ulaska u

Nato zbog straha od dublje militarizacije društva, zbog trauma usled bombardovanja (1999.). Dobar deo učesnika smatra da bi ulaskom u Nato, Srbija konačno odustajanje Srbije od osvajačke politike i ratnih ciljeva itd. Razgovoru koji je moderirala Staša Z. prisustvovala je **21** osoba.

15. maj

15. maj – „NATO intervencija –25 godina posle“

– uvodničar je bio **Nikola Lunić**, izvršni direktor Saveta za strateške politike. Na početku je moderator Miloš Urošević podsetio na podršku ŽUC-a mirovnim pregovorima u Rambujeu organizujući preko 10 protesta uz slogan „*Bolje pakt nego rat*“, naglašavajući da je Sporazum „*vrhunski čin patriotizma*“. Nažalost, do sporazuma nije došlo i bombardovanje je počelo 24.marta 1999., što je ŽUC osudio u svojim saopštenjima. *Staša Zajović* je napomenula da su građani u razgovorima, odmah nakon završetka bombardovanja (9.6.99’). najviše pitali o tome da li je Savet bezbednosti UN odobrio bombardovanje SRJ, kao i „ko je kriv“ što je do toga došlo: „Većina odgovora koje smo dobijali na ovo drugo pitanje pokazivala je stav da je jedna trećina krivice na NATO, a dve trećine na režimu u Beogradu“. Ovoj debati je prisustvovalo **15** osoba.

22. maj

22. maj – „Sloboda govora u SFRJ“,

u okviru ciklusa '*(Ne)vidljiva SFR Jugoslavija*'. Uvodničar: **Dragomir Olujić Oluja**, kao jedan od najistaknutijih disidenata u SFRJ se osvrnuo na razne faze: 'Najslobodnije za društvo, rekao je, bile su šezdesete i sedamdesete kada su se Partija i Država osećale sigurnim: „To je bio momentum za slobodu govora. Moje društvo je zbog toga ulazilo u Partiju-kao i ja. U omladinskom gimnazijskom listu u Somboru čak smo raspravljali i o Titovom životnom stilu. Svakog meseca smo imali razgovor o nekoj kontroverznoj političkoj temi'- Ali, rekao je, velika promena nastaje posle 1968. kada se počelo raspravljati o konkretnim problemima sa „prozivanjem“ odgovornih, pre svega Tita. Počelo je marginalizovanje a potom kažnjavanje i zatvaranje pre svih, ljudi ljudi iz omladinskog i studentskog pokreta. Tada su se pojavile optužnice na osnovu člana 133 Ustava SFRJ koji se odnosio

na krivično delo „verbalnog delikta“, a najviše takvih suđenja je bilo u Srbiji. „Mi nismo tražili višepartijski sistem. Bili smo za direktnu demokratiju-da se ne vlada nad narodom već da narod vlada.“ Sledeća faza disidentskog otpora i borbe bilo je osnivanje *Otvorenog univerziteta* 1976. „Na Otvorenom univerzitetu su postojale tri škole. Prva je bila profesorska, drugu su vodile vođe Šezdeset osme, a treća je bila „studentarija“. 80-ih godina su bili učestala hapšenja i suđenja zbog 'verbalnog delikta' itd. Debatu je prisustvovalo **16** osoba.

29. maj

29. maj „Pošast antirodne ideologije kruži svetom i regionom“.
Uvodničari: **Staša Zajović**, **Andraž Rožman** (Slovenija) i **Lino Veljak** (Hrvatska).

Prvi deo debate

Staša Zajović je naglasila da termin 'rodna ideologija', koji je lansirao Vatikan, postaje vokabular i zborna mesto raznih konzervativaca, nacionalista, homofoba koji se politički udružuju u tzv. antirodne društvene pokrete. Na globalnom planu, na čelu ofanzive protiv rodne ideologije su hrišćanski radikali iz SAD-a – podržavaoci Trampa. U Putinu su dobili najvećeg saradnika jer ga smatraju globalnim zaštitnikom 'tradicionalnih vrednosti'. Žandar obnove svetskog patrijarhata je **Vladimir Putin**. To je jedna od njegovih najvažnijih alatki za destabilizaciju Evrope. Što se tiče **Srbije** radi se o združenoj ofanzivi SPC-a i države protiv rodne ideologije kroz: „upad“ u udžbenike biologije: Patrijarh Porfirije je tražio (mart 2023.) da se sve u vezi sa tumačenjem pola i roda izbacila iz udžbenika jer se u njima 'propagira homoseksualizam i transrodnost maloletnim licima'. **Patrijarh Porfirije** nastavlja antirodnu ofanzivu stalnim napadima na sve što ima veze sa *Zakonom o rodnoj ravnopravnosti*, posebno sa rodno osetljivim jezikom, smatra da je to 'nasilna primena tzv. džender ideologije' - a ombudsman **Zoran Pašalić**, podneo je zahtev *Ustavnom sudu Srbije* za ocenu ustavnosti Zakona o rodnoj ravnopravnosti, naglasila je Zajović.

„Vođstva *HDZ-a* i *Domovinskog pokreta* slažu se u odbojnosti prema rodnoj ideologiji...Ne znamo kako će izgledati njihov dogovor u vezi sa tim. Ali, ne verujem da je moguća deratifikacija **Istanbulske**

konvencije..“ Lino Veljak je govorio i o zloupotrebi prigovora savesti koja dovodi u diskriminatoran položaj žene koje ne mogu da plate intervenciju abortusa u privatnoj lekarskoj praksi. „Ljekara koji se pozivaju na prigovor savjesti kada se radi o pravu žena na abortus, u Hrvatskoj, ima oko osamdeset odsto.“

Andraž Rožman, pisac i aktivista nezavisne scene u Ljubljani, govorio je o svom „razvojnem putu“ i saznanjima koja su ga dovela do toga da se danas deklariše kao „nebinarna osoba“. On je kao katalizator za svoje „buđenje“ naveo nasilje kao mejnstrim karakteristiku „muškosti“: „Ispadam kao da sam CIS, a ipak nisam. CIS muškost se izražava kroz mačizam. Što meni nije blisko. Shvatio sam da nisam oženjen, da ne pijem, da nisam agresivan...Pitao sam se: Da li sam ja to bio u CIS teroru binarnosti? Kada sam bio žrtva, a kada počinilac nasilja? Ja ne želim da budem binaran. Ne želim biti „muški“. Shvatio sam da je nebinarnost nužno radikalnan stav. Ja mislim da je binarnost neprirodna, a nebinarnost prirodna. Dosad sam bio hetero- ali to je nepotrebno naglašavati. Imaš ljubav prema čoveku. Uvek idem iz radikalne jednakosti“

Drugi deo debate

U drugom delu Kružoka, razgovaralo se na temu: „**Kako se osećate pred izbore?**“ Razgovor se odnosi na lokalne izbore za Beograd, Novi Sad, Niš i još blizu 80 gradova i opština u Srbiji-a koji će se održati 2.juna. Na te izbore izlazi samo deo opozicije iz koalicije Srbija protiv nasilja (*Biram borbu*), dok njen drugi deo neće izaći na izbore u Beogradu, ali hoće u nekim drugim gradovima i opštinama (glasali za bojkot ovih izbora). Podeljenost opozicije, posebno odluka o bojkotu je izazvala ogorčenost i na ovoj debati. „Bila bih presrećna da pobede bar u jednoj opštini u Beogradu. Paklena je situacija za opoziciju; „Važno je razbiti famu da su nepobedivi (SNS vladajuća stranka)“ itd.

U navedenim debatama učestvovalo je **19** osoba.

5. jun

5. jun „Šagargur“, režija Nataša Nelević, (Crna Gora 2024.)

Film **Nataše Nelević** „Šagargur“, prikazuje dokumentarnu građu i svedočenja o logorašici sa ostrva *Sveti Grgur* (Šagargur), Đini Markuš. Markuš je jedna od žena-komunistkinja koje su proglašene

pristicama Staljina-u vreme sukoba Jugoslavije i SSSR-a, 1948. godine. **Miloš Urošević** je podsetio na istorijske okolnosti koje su Đinu Markuš dovele do ženskog kašnjeničkog logora na Svetom Grguru koji je bio neka vrsta „pandana“ onom muškom na ostrvu Goli otok. On je naveo da je oko 12% članova KPJ podržalo stav sa sastanka Informbiroa komunističkih partija u Bukureštu od 28. juna 1948. o tome da su jugoslovenski komunisti odstupili od politike moskovske centrale i otišli u revizionizam. Oko **16.000**, uglavnom članova KPJ (Komunističke partije Jugoslavije) i učesnika NOB osuđeno je na politički montiranim suđenjima na zatvorske kazne odvođenjem u kon-logor tamnicu na dva jadranska ostrva (Goli otok i Sveti Grgur). Od toga je, rekao je Urošević, bilo oko **15.000** muškaraca i **928** žena. Njih 413 nije preživelo ovaj logorski život. Za utamničenje „unutrašnjih neprijatelja“, korišćeni su i zatvori u *Glavnjači, Zabeli i Ramskom ritu...*

Dokumentarni film Nataše Nelević o Đini Markuš, kolaž je od svedočanstava članova njene najbliže porodice, odlomaka iz njenih dnevnčkih zapisa, svedočenja potomkinja drugih logorašica, video klipova sa izložbe o ženama sa Svetog Grgura, grafičko-simboličkog predstavljanja njihovog stradanja i borbe za „smisao“ i lično dostojanstvo...

U nastavku je organizovan razgovor o rezultatima lokalnih izbora od 2.juna 2024.godine

Vladajuća SNS je 03.juna proglasila pobedu u 85 od 89 opština, zabeležen je ogroman broj neregularnosti... Učesnici/ce ovog razgovora „posle izbora“-iako rezignirani zbog rezultata, imali su razumevanja za situaciju u kojoj je „borbena“ opozicija izašla na ove izbore. Sem nekih promena u izbornom zakonu (koje su se odnosile na pokušaj da se spreči „seljenje glasača“ tzv. fantoma), opozicija ništa drugo nije uspela da, do izbora, bitnije poboljša u svoju korist. I dalje je ostalo upitno koliko je bilo „fantoma“, koliko je birački spisak zaista pročišćen, u kojoj meri je izborni zakon kršen na sam dan izbora... Dvema debatama je prisustvovalo **16** osoba.

12. jun

12. jun „Zona interesa“ Džonatana Glejzera (Jonathan Glazer), razgovor o filmu

Uvodničar: **Miloš Urošević**

Film „Zona interesa“ (*The Zone of interest*-SAD, V.Britanija, Poljska 2023), reditelja **Džonatana Glejzera**, kao predložak je imao roman **Martina Ejmsa** u kojem se govori o privatno-porodičnom životu komandanta Aušvica, **Rudolfa Hesa**, njegove žene **Hedvig** i njihovo petoro dece. Film u kojem su glavne uloge imali: **Sandra Huler** (*Sandra Huller*) i **Kristijan Fridla** (*Christian Friedel*), dobitnik je Oskara (2024.) za najbolji inostrani film.

Staša Zajović je predložila okvir debate, posle gledanja filma: „banalnost zla“, odgovornost i saučesništvo, kolektivna krivica.

Nikola Trajković se slaže sa razumevanjem „banalnosti zla“ ali smatra da to počinioaca ne oslobađa odgovornosti. „To je, na neki način, i stav autora filma. To je momenat kada majka Hedvig, odlučuje da-

ne oprostivši se od kćerke i unuka, ode na brzinu i napusti njihovo luksuno gostoprimstvo.“

„Ovde je jasno prikazano kako porodica može postati kolevka fašizma“, zaključila je **Tanja Marković**. U filmu vidimo jednu običnu nemačku porodicu kojoj je jedino stalo da im bude dobro i koriste i ovakvu priliku za to...Ideologija napravi takvu situaciju-da čitav narod postane zao.“

„Hana Arent je pogrešno shvaćena kada je rekla da se u slučaju Ajhmana radi o pojavi „banalnosti zla“. Može li teorija o „šrafu i zupčaniku“ da oslobodi odgovornosti? Ja razumem, ali ne mogu da prihvatim njenu teoriju o zlu koje je banalno. Da li počinocima najvećih zločina sudski postupak može vratiti ljudski integritet?“ (**Zajović**).

„Mislim da je „masovnost“ zla odnosno njegova banalnost u vezi sa onim kako **Hana Arent** vidi totalitarizam kao izuzetan poredak. Ona o tome piše u svom delu „Izvori totalitarizma“. Samo Treći rajh i SSSR su, po njoj, totalitarni sistemi...“. Skrenula je pažnju na Arent razumevanje totalitarizma kao zanimljivo polazište za razumevanje njene teze o „banalnosti zla“, **Nastasja Radović**. **Zinaida Marjanović** smatra zaraznost i masovnost nacističke ideologije okosnicom njene zle „banalnosti“...

Zajović u razgovor onda uvodi „odsustvo mišljenja, kao važan aspekt-uslov za činjenje zla „običnih“ ljudi. „Što se više kritički misli, to se ono više suzbija. Otkad je nastalo u historiji čovječanstva-od Prosvjetiteljstva nadalje, krenulo se sa tim da je ljudska osobina i pravo kritički misliti. Nacizam ide protiv toga...Ljudi se svode na šrafove, ali oni nisu demoni-vole decu, životinje...Kao i **Hitler**. Vrlo su rijetki slučajevi sadista. Oni su najčešće među kapoima, u logorima... Mašinerija zahtjeva samo poslušnost i slušanje naređenja. Postoji moralna odgovornost cijele zajednice koja je pala u nivo zoologije... Ali, ona nije moguća bez obnove kritičkog mišljenja... (**Lino Veljak**)

Snežana Tabački: Sve vreme imam osećaj da nam reditelj filma pokazuje da glavni akteri filma nisu nikakva čudovišta. Već da su to „divni malograđani“ koji ne znaju ništa i da su zato „banalni“. Ima jedna pesma **Leonarda Koena** o tome kako mi percipiramo čudovišta...

Nikola Trajković: Šta je alternativa za banalnost zla? „Banalnost zla“ mi je teza antropološkog optimizma. Koja je alternativa? Jer i bez toga, čovek može da poćini zlo...Dehumanizacija ųrtve jeste deo banalizacije...

Marko Čonjagić: Ne postoji banalnost zla. Sve dolazi iz tradicije. Vidimo da deca nose uniforme. Kod svih velikih imperija postoji pogrešna interpretacija tradicije...

Razgovaralo se i o različitim istorijskim primerima dolaska na vlast kreatora banalnog zla: demokratskom procedurom-izborima (Hitler, ovde Milošević) i iskustva Latinske Amerike gde su vojne hunte došle na vrh, državnim udarima...**Ivana Srdanovića** zanima kako su i da li su stanovnici Ljubovije (granica Srbije i Bosne) razmišljali o onome što se događa sa druge strane Drine...U debati je učestvovalo **16** osoba.

Rodoljub Jovanović i Marko Milosavljević, autori istraživanja **Inicijative mladih za ljudska prava** u saradnji sa agencijom za ispitivanje javnog mnjenja *Smart plus*, tokom avgusta 2023. godine, metodologijom intervjua „licem u lice“. **Rodoljub Jovanović**, psiholog i politolog, „Formirali smo fokus grupe mladih od 18 do 30 godina. Učestvovalo je njih **900** -u tri grupe (18-20 godina, 23-28 i 27-30 godina). Imali smo donekle reprezentativno stratifikovan uzorak, u različitim delovima Srbije. Zanimljivo je da polovina naših ispitanika/ca živi sa roditeljima- a njih 23% i u višegeneracijskim porodicama, 9% su bračni parovi sa decom, a 8% žive sami...Pitali smo ih i o ratnom iskustvu u njihovoj najbližoj okolini ili njihovom, izbegličkom...Tu se videlo da porodično iskustvo ima uticaja na odnos prema drugima. Rezultat je da je 13% imalo članove uže porodice koji su učestvovali u ratu. Istraživanje se odnosilo i na njihovo znanje o ratovima, o akterima ratova devedesetih, o Haškom tribunalu, njihovom odnosu prema ratnim zločinima i zločincima, Kosovu, pomirenju...”

Kada je reč o znanju o ratovima devedesetih stečenom u školi, evo nekih nalaza:

25% ispitanih odgovorilo je da nije o tome saznalo ništa, a **75%** da je saznalo malo ili nimalo. („Većina o tome ne uči, to znamo i iz prethodnih istraživanja“); **50%** da zna malo ili nimalo a 18% da „ne zna ništa“.

Izvore o ratovima 1990-tih: uglavnom navode razgovore sa roditeljima i najbližim okruženjem, školu, internet i medije...

O ratnim zločinima: većina kaže da o tome ne zna ništa, ali je veći procenat onih koji tvrde da znaju nešto o zločinima nad Srbima i u većini tvrde 'da su Srbi žrtve' itd. Ispitanicima/ama ponuđena lista od 21 konkretnih primera ratnog zločina, a većina je rekla da nije čula ni za jedan od njih. Većina ih je čula za Srebrenicu (42%), Oluju, za zločine Oslobođilačke vojske Kosova/OVK.

O ratnim zločincima srpske nacionalnosti: većina smatra da Srbi nisu krivi (33% smatra da Ratko Mladić nije kriv). Ratni zločinci su pripadnici drugih nacionalnosti, što je u skladu sa stavovima srpskog režima.

Najznačajniji događaji 1990-tih su: vojne akcije protiv srpskog civilnog stanovništva: Oluja (avgust 1995.) i Bljesak (maj 1995.) Nato bombardovanje (1999.).

Masovne grobnice žrtava ratova: većina njih nije čula ni za jednu, a 74% nije čulo za Batajnicu (masovne grobnice albanskih civila u Batajnici kod Beograda).

O aktivnostima Haškog tribunala: **71%** ne zna ništa ili vrlo malo o Tribunalu;

Stavovi o Haškom tribunalu: značajna većina (**62%**) ima negativan stav, uprkos tome što malo ili nimalo poznaje rad Haškog tribunala/ICTY. Oko **40%** ispitanika smatra da je uloga tog suda da 'progoni

Srba za navodne zločine („da sudi Srbima“), a samo **3%** je mišljenja da je cilj ovih suđenja u Tribunalu da doprinese pomirenju, a 4% da omogući suočavanje sa prošlošću itd. *Stav većine da je Haški sud politički, da Sud nije doprineo promenama, da nije imao pozitivan uticaj na društvo...*

*O procesima za ratne zločine pred sudovima u Srbiji: **89%** nisu nikada čuli za nacionalna suđenja za ratne zločine pred sudovima u Srbiji.*

*O nezavisnosti Kosova: **50%** protiv nezavisnosti, **43%** smatra da je Kosovo nezavisna država. Sa tvrdnjom da je Srbija faktički priznala nezavisnost Kosova ne slaže se 30%, a veliki procenat se slaže sa tvrdnjom da je Kosovo „okupirana teritorija“...*

*O suočavanje sa prošlošću: samo **20%** smatra da je to važno, a 5% da nije važno jer „danas nije relevantno, 10% ne znaju“. O procesima tranzicione pravde, dominira stav da je to „nametnuto sa strane“ i izgrađen je antizapadni stav.*

*O političkoj odgovornosti za ratove 1990-tih: za četvrtinu njih to su političari, zatim Zapad i EU-dok se samo **3%** izjasnilo da je kriv Slobodan Milošević.*

*O genocidu u Srebrenici: **38%** kaže da jeste genocid, a 30% da nije.*

U razgovoru je učestvovalo **15** osoba.

26. jun

26. jun „Prošlost dolazi“ *“(Promene u tumačenjima prošlosti u srpskim udžbenicima istorije 1913-1921) istoričarke dr Dubravke Stojanović, izdanje XX vek, Beograd, 2024.*

Uvodničari: **Tamara Spaić, Miloš Urošević**

Aktivistkinje i aktivisti su komentarisali odabrane delove ove knjige:

Tamara Spaić je rekla da je analiza udžbenika istorije u Srbiji od 1913-2021. godine istoričarke **dr Dubravke Stojanović** sa Filozofskog fakulteta u Beogradu, pokazala „presek ideološkog ispiranja mozga“, „manipulaciju emocijama. *Sadržaj knjige pokazuje da se naše udžbeničko predstavljanje nacionalne istorije sastoji od predanja, da je istorija u udžbenicima ideologizovana, revizionistička, mitologizovana... Autorka pokazuje da društva koja sa svojom istorijom ne znaju da se suoče na naučni način i nisu spremna na dijalog, žive u falsifikovanom pamćenju... To su društva-koja podstiču autoritarne modele, ne mogu da se razvijaju. Udžbenici istorije u Srbiji podstiču defetizam, uče da je istorija nešto kao prirodna sila nezavisna od ljudskih napora, da se „prošlost vraća“, da istorija „kruži...“ naglasila je T. Spaić.*

Miloš Urošević je da je „Prošlost dolazi“, rezultat autorkinog tridesetogodišnjeg bavljenja temom analize udžbenika istorije u Srbiji. On je predstavio delove knjige koji su tiču neslaganje oko uzroka raspada SFRJ i ratova koji su usledili: *Brionski plenum iz 1966., kada je smenjen prvi čovek tajnih službi i potpredsednik SFRJ, Aleksandar Ranković; Ustav iz 1974., kojim su data velika ovlašćenja republikama a pokrajine su u odlučivanju na saveznom nivou imale glas kao i republike; demonstracije kosovskih Albanaca 1981. godine gde*

je bilo više ubijenih i ranjenih, a čime je počela represija države prema "neposlušnim" Albancima.

Staša Zajović je pokazala istu ideološku matricu u poslednjih 30 godina tako da ni promene 5. oktobra 2000. (pad Miloševića) nisu donele iole ozbiljno preispitivanje odgovornosti za rat i ratne zločine. Trideset godina se odgovornost za ratove devedesetih prebacuje na na druge, na 'komunizam' I sve vreme postoji neka vrsta podrške S. Miloševiću kada se govori o tome ko je inicirao raspad Jugoslavije. Zajović je takođe navela da se istorija Srbije prikazuje samo kao istorija ratovanja, bez reference na socijalnu istoriju. Itd. **Snežana Tabački**: "Udžbenici istorije u Srbiji su kao priprema za rat."

Razgovor je nastavljen posebno podsticajnim temama koje u knjizi naglašava autorka: *pobedničkom porazu, dejugoslavizaciji Srbije, samoviktimizaciji kao opasnom vrednosnom trendu koji izaziva želju za odmazdom i osvetom...* Za učesnike/ce posebno je bio interesantan deo u analizi koji se odnosi na Holokaust, a koji se sve do 1968. godine zanemaruje od strane istoričara- ne samo u Jugoslaviji i Srbiji. U debati je učestvovalo **12** osoba.

3. jul

3. jul „Radni sastanak o 29. godišnjici genocida u Srebrenici“ – predlog sinopsia događaja, logistički dogovori uz učešće deset (**10**) osoba.

17. jul

Beograd, 17. jul – Susret sa učesnicima/ima Mirovnog karavana/Peace Caravan iz Nemačke i Srbije; u prostorijama ŽUC-a bilo je reči o aktivnostima ŽUC, projekcija kraćih filmova (Video aktivizam) o feminističkom pristupu pravdi itd. Ovaj Mirovni caravan koordinirali su: Stefan Milosavljević, Berlin i Mirko Medenica, Beograd. U ovom događaju učestvovalo je **17** osoba.

24. jul

24. jul “Živi spomenici” projekcija dokumentarnog filma o Srebrenici, o suočavanju s prošlošću itd.

Dokumentarni film je urađen 2024. godine u trajanju od 30 minuta prati živote i radove tri mlade aktivistkinje: *Jelene Jačimović*, umetnice iz Beograda, *Ajne Jusić* iz Sarajeva i *Amre Begić* iz Srebrenice; projekciji filma I razgovoru prisustvovalo je **16** osoba.

IZDAVAČKA DELATNOST

U ovom izveštajnom periodu objavile smo:

Women's court – the case of Foča – Feminist approach to Justice – version in English of Ženski sud – slučaj Foča: feministički pristup pravdi) – o Ženskom sudu održanom 26. juna 2023. u Beogradu. Knjiga ima četiri (4) poglavlja: *Uvod; Pamtimo zločine – svedočenja; Saradnice Ženskog suda – analiza konteksta svedočenja i Prilozi i Pogovor*. Uredila: Staša Zajović; saradnice/e: *Maša Malešević, Sanja Pavlović i Miloš Urošević*; recezentkinje: *Svenka Savić i Rada Iveković*; prelom i dizajn: Škart; štampa: *Art print*; knjiga ima **171** stranica.

Bojan Tončić (1967.-2024.) „Ostavio je trag u nama“ – o Bojanu Tončiću, novinaru, antiratnom/antimilitarističko/antifašističkom aktivisti; publikaciju su izdale Žene u crnom, priredili: Staša Zajović i Goran Kostić, dizajn i prelom: Goran Kostić; str. 23.

Beleške iz suda: O praćenju suđenja za zločin silovanja u ratu pred Specijalnim sudom u Beogradu; publikacija predstavlja beleške koje je vodio aktivista ŽUCa *Miloš Urošević*. Publikacija ima 41 stranicu. Prelom i dizajn je uradila *Zinaida Marjanović*, a izdale su je Žene u crnom, jul 2024.

Prilog istoriji obeležavanja Međunarodnog dana žena - publikacija o hronologiji obeležavanja 8. marta. Uredio: Miloš Urošević, saradnica: Staša Zajović, prelom i dizajn: Zinaida Marjanović, tiraž: 50 primeraka, 27 stranice, finansijska podrška: Rekonstrukcija ženski fond

KAMPANJE, APELI/SAOPŠTENJA

Pored navedenih inicijativa u ovom izveštajnom periodu, takođe smo pokrenule ili aktivno učestvovala smo aktivno u brojnim kampanjama pre svega u vezi sa zahtevima za suočavanjem s prošlošću – odgovornost za ratne zločine, nasilju nad ženama, protiv rata, represije nad političkim neistomišljenicima; nad izbeglicama. Izdvajamo neke od saopštenja:

Povodom odluke Višeg suda u Beogradu da odobri izručenje Andreja Gnjota Belorusiji

U saopštenju ŽUC-a i Helsinškog odbora za ljudska prava (14. jun) navedeno je: "Osudujemo odluku Višeg suda u Beogradu (13. jun) da odobri izručenje beloruskog novinara i aktiviste Andreja Gnjota Belorusiji. Ovakva odluka nije u skladu sa međunarodnim i domaćim pravnim normama, koje izričito zabranjuju izručenje osoba koje se procesuiraju zbog svog političkog delovanja, ili nekog drugog ličnog svojstva, a takođe i u zemlje gde postoji opasnost od progona i torture. Gnjot je od strane relevantnih institucija prepoznat kao osoba nad kojom se vrši progon iz političkih razloga, dok je Belorusija od relevantnih međunarodnih organizacija i tela označena kao zemlja u kojoj postoji sistemsko proganjanje i tortura nad onima koji su kritični prema režimu. Ovakva odluka zabrinjava jer dovodi u opasnost život Andreja Gnjota, a u isto vreme pokazuje karakter vlasti u Srbiji, koje se pozicioniraju kao saradnici režima koji krše ljudska prava. Takvo postupanje utiče i na međunarodni ugled zemlje, ako je od njega išta i ostalo. Upućen je zahtev za hitno ukidanje rešenja Višeg suda, i da državni organi u skladu sa zakonom omoguće Andreju Gnjotu zaštitu, koja je predviđena Zakonom o azilu i privremenoj zaštiti."

„Pamtimo žene silovane u ratu!“

– U saopštenju Autonomnog ženskog centra/AŽC i ŽUC-a

povodom 19. juna - Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u konfliktima, podseća se da je 'Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju/Haški tribunal prepoznao seksualno nasilje kao oružje rata i svojim presudama isto kvalifikovao kao ratni zločin i zločin protiv čovečnosti'. Budući da je Srbija je jedina zemlja u regionu koja još uvek ne priznaje žene koje su preživele seksualno nasilje u ratu kao civilne žrtve rata, ponovljen je zahtev da država da izmeni važeći *Zakon o pravima boraca, vojnih invalida, civilnih invalida rata i članova njihovih porodica*, kako bi se izričito priznale one koje su preživele ratno seksualno nasilje kao civilne žrtve rata, bez obzira na njihovu nacionalnost. Takođe je naglašeno da su 'žene koje su preživele ratno silovanje su prvi put u svetu priznate kao civilne žrtve rata u Federaciji BiH 2006. godine. Takođe je 2023. prvi put u svetu, Federacija BiH prepoznaje i decu rođenu iz čina ratnog silovanja kao civilne žrtve rata. Hrvatska i Kosovo takođe svojim zakonskim okvirom prepoznaju preživele seksualno nasilje u ratu kao civilne žrtve rata koje imaju pravo na različite vidove obeštećenja, socijalnih i zdravstvenih usluga. Na Kosovu je ovaj status ostvarilo više od 1500 osoba, a u Hrvatskoj više od 200.'

Ksenofobične i rasističke izjave Aleksandra Šapića o festivalu Mirdita – dobar dan – ŽUC i Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji

najoštrije je osudio u saopštenju (18. jun) izjave A. Šapića, privremenog gradonačelnika grada Beograda, koji je rekao da „grad Beograd neće davati niti jednu vrstu saglasnosti za održavanje festivala Mirdita, dobar dan.“ Ovaj festival u organizaciji civilnog društva Kosova i Srbije je trebalo da se održi krajem juna 2024. ali je zabranjen zbog nasilja državnih i nedržavnih aktera. „Aleksandar Šapić je kao funkcioner vladajuće Srpske napredne stranke i ranije imao ksenofobične i rasističke izjave koje su se odnosile na stanovništvo Kosova albanske nacionalnosti. Taj stav je i nastavak politike rata drugim sredstvima. Nije festival taj koji je doveo do

nezavisnosti Kosova, nego zločini počinjeni u naše ime. Mi ćemo kao civilno društvo, kao i godinama unazad, biti deo festivala Mirdita, jer to nije samo obaveza hrabrim organizatorima/kama (Inicijativa mladih za ljudska prava, itd.) nego to smatramo i svojom političkom i moralnom obavezom. Tim svojim gestom nastavljamo politiku izgradnje pravednog mira, poverenja, uzajamne podrške, solidarnosti između civilnog društva Kosova i Srbije.

Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici! – U saopštenju povodom 29. godišnjice genocida u Srebrenici, ŽUC je u saopštenju (9.jul) naglašava:

Genocid u Srebrenici je najveći ratni zločin nakon Drugog svetskog rata u Evropi. Režim S. Miloševića saučesnik je genocida pružanjem ogromne političke, vojne i logističko-fnansijske pomoći Vojsci Republike Srpske. I ovom prilikom podsećamo da je:

- **Država Srbija je presudom Međunarodnog suda pravde (2007.) proglašena odgovornom za kršenje Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida.**
- U Haškom tribunalu je, van svake sumnje, dokazana individualna krivična odgovornost velikog broja pripadnika srpskih oružanih formacija i političkih institucija koje su delovale u duhu ostvarenja teritorijalnog projekta Velike Srbije, a genocid u Srebrenici je deo tog projekta.
- **Generalna skupština Ujedinjenih nacija usvojila je 23. maja 2024. godine Rezoluciju o genocidu u Srebrenici.** Srbija je glasala protiv, dok su sve zemlje bivše Jugoslavije glasale za Rezoluciju. Rezolucijom je, između ostalog, 11. jul proglašen Međunarodnom danom sećanja na genocid u Srebrenici, a negiranje genocida kvalifikuje se krivičnim delom.
- **Umesto da odmah usvoji Rezoluciju UN kao izuzetnu moralnu i političku šansu za državu i društvo da skine ljagu sa imena Srbije u regiji i svetu, srpski režim na čelu sa A. Vučićem, vodi besomučnu, brutalnu kampanju protiv Rezolucije.**
- **Iskrivljavanjem Rezolucije i grubom manipulacijom režim i njegovi mediji šire paranoični strah da se priznavanjem genocida nameće krivica na srpski narod, čime ceo narod pretvara u taoce zločinačke politike.**
- **Zaklanjanjem iza srpskog naroda koji u Rezoluciji UN niko i ne pominje, predstavnici režima prikrivaju ličnu, političku i moralnu odgovornost za svoju sramnu prošlost kao aktivnih učesnika zločinačke politike devedesetih godina 20. veka.**
- **U Srbiji je i dalje na delu ne samo kontinuitet poricanja, već i državna politika negiranja genocida: država Srbija i dalje štiti ratne zločince jer su na vlasti podstrekači i sledbenici**

zločinačke na čelu sa predsednikom A. Vučićem. Na sramotu ove države i društva, oni se ponose zločinima počinjenim u naše ime i zato nema pravde za žrtve, procesuiranje ratnih zločina je praktično obustavljeno, a u javnom prostoru preovladava odsustvo saosećanja sa žrtvama genocida.

I ovom prilikom zahtevamo:

- **Da se prizna genocid u Srebrenici, prvenstveno kao poštovanje dostojanstva žrtava**, ali i kao šansa za pridruživanje Srbije zajednici demokratskih zemalja Evrope i sveta.
- **Da predsednik i svi drugi predstavnici/e države prestanu sa negiranjem genocida i svih drugih ratnih zločina u Bosni i Hercegovini i šire.**
- **Da se negiranja genocida i svih zločina protiv čovečnosti i ratnih zločina kvalifikuje kao krivično delo.**
- **Da se 11. jul proglasi Danom sećanja na genocid u Srebrenici.**
- **Da se uklone murali koji širom Srbije slave ratnog zločinca R. Mladića, osuđenog za genocid u Srebrenici.**
- **Da država Srbija prestane sa politikom izazivanja regionalne nestabilnosti** mešanjem u unutrašnja pitanja susednih država, pre svega Bosne i Hercegovine“.

Izveštaj priredila: Staša Zajović;

*Sarađivale/i: Fahrudin Kladničanin, Ljiljana Spasić,
Ljiljana Radovanović, Miloš Urošević, Mirko Medenica,*

*Nastasja Radović, Nataša Milanović,
Violeta Đikanović, Zinaida Marjanović.*

Septembar 2024.